

سرشناسه، عنوان و نام پدیدآور:	نصری، محسن، ۱۳۴۷ - ایران؛ دیروز، امروز، فردا: تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران / محسن نصری؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر، مشخصات ظاهری:	قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰. ۲۹۶ ص
شابک، فروست، وضعیت فهرست‌نویسی، یادداشت:	5- 348 - 531 - 964 - 978 مجموعه انقلاب اسلامی؛ ۳۷ فیبا
موضوع، شناسه افزوده، شناسه افزوده، رده‌بندی کنگره، رده‌بندی دیویی، شماره کتاب‌شناسی ملی:	ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی - ۱۳۵۷ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی ۱۳۹۰ / ۹۵۵ / ۸۳ ۲۵۳۴۸۸۰

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

نمبر: ۷۷۴۷۳۴۰ - ۲۵۱

شماره تلفن واحد ارزیابی علمی: ۷۷۴۹۹۱۹ - ۲۵۱

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: arzyabi@maaref.ac.ir

ایران؛ دیروز، امروز، فردا

تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران

www.ketab.ir

محسن نصری

مجموعه انقلاب اسلامی

۳۷

ایران، دیروز، امروز، فردا
تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران

نویسنده: محسن نصری

تدوین: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

ناشر: دفتر نشر معارف

ویراستار: امیرعباس رجبی

بازبین نهایی: مجید تقی‌زاده

صفحه آرا: صالح زارع

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۰ / ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۳۰۰ تومان

شابک: ۵ - ۳۴۸ - ۵۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

۱. قم: خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر ۷۷۴۴۶۱۶؛

۲. قم: خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری تلفن ۷۷۳۵۴۵۱؛ نمابر ۷۷۴۲۷۵۷؛

۳. تهران: خیابان انقلاب، چهار راه کالج، جنب بانک ملت، پلاک ۷۱۵؛ تلفن ۸۸۹۱۱۲۱۲؛ نمابر ۸۸۸۰۹۳۸۶

۴. پخش پکتا: تهران، خیابان حافظ، نرسیده به چهارراه کالج، نبش کوچه بامشاد، پلاک ۵۲۵؛ تلفن: ۵ - ۸۸۸۹۴۰۳۰۳

نشانی الکترونیک: E-mail: info@ketabroom.ir؛ پایگاه اینترنت: www.ketabroom.ir

سخن آغازین

انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷ به پیروزی رسید، اکنون که سی‌امین سالگرد پیروزی آن را جشن می‌گیریم شاهد دستاوردها و شکوفایی آن در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و نظامی هستیم، اما هنوز تبیین ریشه‌ها و عوامل پیروزی انقلاب اسلامی ضروری است چراکه همان عواملی که رمز پیروزی انقلاب بودند رمز بقا و دوام آن نیز می‌باشند. البته علاوه بر آن، تبیین دستاوردها انقلاب در عرصه‌های مختلف از ضرورت‌های تحقیق در حوزه انقلاب اسلامی می‌باشد.

ایران؛ دیروز، امروز، فردا تحلیلی است بر فرایند گذار تحولات سیاسی - اجتماعی که از حدود صد سال پیش آغاز شد و پس از فراز و فرودهای گوناگون، به «انفجار نور» انجامید. این سیر در عرصه تبیین نظری انعکاس‌های مختلفی پیدا کرد که نویسنده محترم آقای محسن نصری کوشیده است با توجه به تجربه سال‌ها تدریس در مجامع علمی و دانشگاهی مروری اجمالی بر این دیدگاه‌های داشته باشد و با دقت نظری درخور توجه نقش آموزه‌های اسلامی را در پیدایش و گسترش انقلاب اسلامی به‌خوبی نشان دهد.

از آنجا که نوشتار حاضر با رویکردی حادثه‌نگارانه، رخداد‌های مهمی که هر یک به مثابه نقطه عطفی در شکل‌گیری انقلاب اسلامی به‌شمار می‌رود را تحلیل نموده صیغه تاریخی به خود گرفته است. از دیگر سو نویسنده محترم رخدادها را از چشم‌انداز اندیشه سیاسی می‌نگرد و افزون بر آن، در سرتاسر کتاب شاخصه مکتب سیاسی امام خمینی به عنوان رهبری انقلاب را در مورد تأکید قرار می‌دهد که این شیوه رویکردی اندیشه‌شناختی را بر نوشتار حاکم می‌نماید.

گروه انقلاب اسلامی معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی، در راستای سیاست تدوین منابع متعدد در حوزه انقلاب اسلامی، جهت بهره‌گیری اساتید و دانشجویان، در سی‌مین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، این کتاب را به جامعه دانشگاهی تقدیم می‌کند. ضمن قدردانی از تلاش مؤلف محترم از ارزیابان ارجمند آقایان حج‌اسلام حمید احمدی، دکتر داود مهدوی‌زادگان و احمد رهدار و همچنین از همه همکاران معاونت پژوهشی دانشگاه که در مراحل مختلف تدوین این کتاب تلاش وافر داشتند، سپاسگزاری می‌نماید. امید است اساتید و دانشجویان محترم از طریق ارتباط با پست‌الکترونیک گروه انقلاب (iroi@maaref.ac.ir) ما را از پیشنهادات و انتقادات خویش بهره‌مند سازند.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

گروه انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۵.....	سخن آغازین
۱۳.....	مقدمه

فصل اول: ضرورت شناخت انقلاب اسلامی ایران

(۱۵ - ۲۱)

۱۷.....	گفتار اول: ضرورت علم و آگاهی
۲۰.....	گفتار دوم: ضرورت واقع بینی
۲۰.....	گفتار سوم: ضرورت انتخاب
۲۱.....	گزینه های انتخابی

فصل دوم: مفهوم شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۳ - ۳۱)

۲۵.....	گفتار اول: مفهوم شناسی واژه ها
۲۶.....	گفتار دوم: مفهوم شناسی «انقلاب»
۲۶.....	کودتا
۲۶.....	شورش
۲۶.....	اصلاح (رفرم)
۲۹.....	گفتار سوم: مفهوم شناسی «اسلام»

فصل سوم: ریشه شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۳۳ - ۸۲)

۳۵.....	گفتار اول: نظریه های انقلاب
۳۷.....	الف) نظریه های اجتماعی درباره انقلاب اسلامی ایران

۱. تدا اسکاچیل ۳۷
۲. میشل فوکو ۳۸
۳. جان فوران ۳۸
۴. حزب کمونیست ایتالیا ۳۹
۵. استانسفیلد ترنر ۳۹
- ب) نظریه سیستمی درباره انقلاب اسلامی ایران ۴۰
- گفتار دوم: «ریشه‌های اسلامی» انقلاب اسلامی ایران ۴۱
- الف) مفهوم سیاست ۴۱
- ب) ارتباط دین و سیاست ۴۱
- ج) آموزه‌های سیاسی اسلام ۴۲
۱. آموزه‌های سیاسی قرآن مجید ۴۳
- یک. عدالت‌طلبی ۴۳
- دو. ظلم‌ستیزی ۴۴
- سه. نفی سلطه کفار ۴۴
- چهار. جهاد و مبارزه ۴۴
- پنج. مشارکت اجتماعی ۴۴
- شش. امامت و رهبری ۴۵
۲. آموزه‌های سیاسی ائمه اطهار (ع) ۴۵
- یک. سیره نظری اهل بیت (ع) ۴۵
- دو. سیره عملی اهل بیت (ع) ۴۶
- د) دلایل «اسلامی» بودن انقلاب ایران ۴۷
- گفتار سوم: «ریشه‌های تاریخی» انقلاب اسلامی ایران ۴۹
۱. نهضت تحریم تنباکو ۵۱
- علل پیروزی نهضت تحریم تنباکو ۵۳
- نتایج نهضت تحریم تنباکو ۵۴
۲. نهضت عدالتخانه (مشروطیت) ۵۴
- علل شکست نهضت عدالتخانه ۵۸
- از قراردادهای استعماری پس از مشروطیت تا کودتای انگلیس در ایران ۶۰
۳. نهضت ملی شدن صنعت نفت ۶۳
- علل شکست نهضت ملی شدن نفت ۶۹
- نامه آیت‌الله کاشانی به دکتر مصدق ۷۲
- حوادث پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ شمسی ۷۳
۴. نهضت حضرت امام خمینی (ره) ۷۴
- علل پیروزی انقلاب اسلامی ایران ۸۲

فصل چهارم: دستاوردشناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۱۴ - ۸۳)

۸۵	نکته اول: کارآمدی
۸۵	نکته دوم: تغییر اجتماعی
۸۶	گفتار اول: بررسی تغییرات در ساختار حکومتی ایران
۸۷	الف) شاخصه مشارکت مردم در حکومت
۸۷	ب) شاخصه نوع حکومت
۸۸	ج) شاخصه وابستگی و استقلال
۹۲	د) شاخصه آزادی‌های اجتماعی
۹۲	۱. احزاب سیاسی
۹۳	۲. انتخابات
۹۹	۳. مطبوعات و کتاب
۱۰۳	۴. فضای عمومی جامعه
۱۰۵	هـ) شاخصه فساد و صلاح
۱۰۶	۱. فساد سیاسی
۱۰۷	۲. فساد اخلاقی
۱۱۱	۳. فساد مالی
۱۱۱	یک. چپاول خارجی
۱۱۴	دو. غارت داخلی
۱۲۱	و) شاخصه میزان کارآمدی
۱۲۲	گفتار دوم: بررسی تغییرات در ساختار اقتصادی ایران
۱۲۲	الف) بررسی تغییرات انباشت سرمایه در اقتصاد ایران (درآمدها)
۱۲۳	۱. شاخصه جمعیت
۱۲۳	۲. شاخصه تولید نفت
۱۲۴	۳. شاخصه مصرف داخلی نفت
۱۲۴	۴. شاخصه صادرات نفت
۱۲۴	۵. شاخصه درآمدهای نفتی
۱۲۵	۶. شاخصه ارزش دلار
۱۲۵	۷. شاخصه درآمد سرانه نفتی
۱۲۶	۸. شاخصه تورم جهانی
۱۲۶	۹. شاخصه توقعات و الگوی مصرف
۱۲۶	۱۰. شاخصه موانع توسعه اقتصادی
۱۳۱	ب) بررسی تغییرات توسعه‌ای و عمرانی ایران (هزینه‌ها)
۱۳۲	۱. شیوه زندگی

- ۱۳۲..... ۲. عمران روستائی
- ۱۳۳..... ۳. کشاورزی و دامپروری
- ۱۳۴..... ۴. صنعت و معدن
- ۱۳۹..... ۵. خدمات عمومی
- ۱۴۰..... ۶. حمل و نقل
- ۱۴۲..... ۷. بهداشت و درمان
- ۱۴۴..... ۸. تأمین اجتماعی
- ۱۴۵..... ۹. ورزش و تربیت بدنی
- ۱۴۵..... ۱۰. آموزش و پژوهش
- ۱۴۸..... گفتار سوم: بررسی تحولات ساختار نظامی - امنیتی ایران
- ۱۴۸..... مقایسه ساختار نظامی - امنیتی در دوره پهلوی و جمهوری اسلامی
- ۱۴۹..... الف) هدف نیروهای مسلح در ساختار نظامی - امنیتی
- ۱۵۳..... ب) فرماندهی در ساختار نظامی - امنیتی
- ۱۵۶..... ج) تجهیزات و دانش نظامی در ساختار نظامی - امنیتی
- ۱۵۸..... د) شاخصه عملکرد نیروهای مسلح
- ۱۶۳..... تحلیل دفاع مقدس
- ۱۶۳..... ۱. چرا به جمهوری اسلامی ایران تهاجم نظامی صورت گرفت؟
- ۱۶۵..... ۲. تهاجم نظامی به جمهوری اسلامی ایران چگونه صورت گرفت؟
- ۱۶۹..... ۳. چرا جمهوری اسلامی ایران در دفاع مقدس به پیروزی رسید؟
- ۱۷۳..... گفتار چهارم: بررسی تغییرات در ساختار فرهنگی ایران
- ۱۷۴..... الف) بررسی اهداف ساختار فرهنگی
- ۱۷۵..... ب) بررسی برنامه‌های ساختار فرهنگی
- ۱۷۵..... ۱. باستان‌گرایی
- ۱۷۸..... ۲. غرب‌گرایی
- ۱۸۰..... ۳. فرقه‌گرایی
- ۱۸۴..... ج) بررسی عملکرد ساختار فرهنگی
- ۱۸۵..... ۱. فرهنگ مکتوب
- ۱۸۶..... ۲. فرهنگ الکترونیکی
- ۱۸۷..... ۳. هنر
- ۱۹۰..... ۴. مدرسه و دانشگاه
- ۱۹۳..... ۵. انحطاط اخلاقی و اجتماعی
- ۱۹۹..... گفتار پنجم: بررسی تغییرات در ساختار منطقه و جهان
- ۲۰۰..... ۱. انقلاب اسلام؛ شروع عصر جدید در جهان

۲۰۱.....	۲. انقلاب اسلامی؛ احیای دین و معنویت در جهان
۲۰۳.....	۳. انقلاب اسلامی؛ احیای اسلام ناب محمدی (ص)
۲۰۵.....	۴. انقلاب اسلامی؛ بیداری اسلامی در منطقه
۲۱۰.....	۵. انقلاب اسلامی؛ شکست اُبَهِت غرب و شرق
۲۱۲.....	۶. انقلاب اسلامی؛ انقلاب در نظریه‌های اجتماعی

فصل پنجم: امام‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۳۸ - ۲۱۵)

۲۱۷.....	گفتار اول: مکتب و رفتار سیاسی امام خمینی (ص)
۲۱۸.....	الف) مکتب سیاسی امام خمینی (ص)
۲۱۸.....	۱. عینیت سیاست و معنویت
۲۱۸.....	۲. اعتقاد راسخ و صادقانه به نقش مردم
۲۱۹.....	۳. جهانی بودن مکتب سیاسی امام
۲۱۹.....	۴. پاسداری از ولایت فقیه
۲۲۰.....	۵. عدالت اجتماعی
۲۲۰.....	ب) رفتار سیاسی امام خمینی (ص)
۲۲۰.....	۱. احیای اسلام
۲۲۱.....	۲. بازگرداندن روح عزت به مسلمانان
۲۲۱.....	۳. دادن احساس درک امت اسلامی به مسلمانان
۲۲۱.....	۴. بیرون‌راندن یکی از مرتجع‌ترین رژیم‌های منطقه و جهان
۲۲۲.....	۵. ایجاد حکومتی بر مبنای اسلام
۲۲۲.....	۶. ایجاد نهضت اسلامی در عالم
۲۲۲.....	۷. نگرش جدید در فقه شیعه
۲۲۲.....	۸. ابطال باورهای نادرست در اخلاق فردی حکام
۲۲۳.....	۹. احیای روحیه غرور و خودباوری در ملت ایران
۲۲۳.....	۱۰. اثبات نه شرقی و نه غربی
۲۲۴.....	گفتار دوم: اسفار اربعه امام خمینی (ص)
۲۲۹.....	گفتار سوم: خلف صالح امام خمینی (ص)
۲۲۹.....	الف) خلاصه‌ای از زندگینامه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای
۲۳۳.....	ب) سیره عملی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای
۲۳۳.....	۱. شایستگی علمی
۲۳۴.....	۲. توانمندی سیاسی
۲۳۵.....	۳. مرد جهاد فی سبیل الله
۲۳۶.....	۴. عبادت عارفانه
۲۳۶.....	۵. زهد و ساده‌زیستی

- ۲۳۶ ۶ ورزش و سلامت
- ۲۳۷ ۷ دیدار از خانواده شهدا

فصل ششم: آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۶۹ - ۲۳۹)

- ۲۴۱ گفتار اول: دشمن‌شناسی جامعه اسلامی
- ۲۴۲ گفتار دوم: آسیب‌شناسی خارجی
- ۲۴۳ ۱. تحریف ماهیت
- ۲۴۶ ۲. تجزیه‌طلبی قومی
- ۲۴۷ ۳. تروریسم
- ۲۴۸ ۴. محاصره اقتصادی
- ۲۴۹ ۵. تهاجم نظامی آمریکا (محرای طیس)
- ۲۵۰ ۶. کودتا
- ۲۵۱ ۷. جنگ تحمیلی
- ۲۵۲ ۸. تهاجم فرهنگی
- ۲۵۳ ۹. جنگ روانی - تبلیغاتی
- ۲۵۶ ۱۰. شکاف دولت - ملت
- ۲۵۷ ۱۱. انحراف اصلاحات
- ۲۶۲ ۱۲. انقلاب یا کودتای مخملی
- ۲۶۳ گفتار سوم: آسیب‌شناسی داخلی
- ۲۶۴ ۱. غفلت
- ۲۶۴ ۲. انحراف خواص
- ۲۶۵ ۳. تفرقه و اختلاف
- ۲۶۵ ۴. ارجاع
- ۲۶۶ ۵. غفلت از تهاجم فرهنگی
- ۲۶۷ ۶. فساد مالی و بی‌انضباطی اقتصادی
- ۲۶۸ ۷. انحراف از عدالت اجتماعی

فصل هفتم: آینده‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۷۸ - ۲۷۱)

- ۲۷۳ گفتار اول: فرآیند تحقق اهداف انقلاب اسلامی ایران
- ۲۷۵ گفتار دوم: چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران
- ۲۷۶ چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

فهرست منابع

(۲۹۶ - ۲۷۹)